

**KAYIT DIŞI EKONOMİ İLE MÜCADELEDE
VERGİ DAİRELERİNİN YAPILANDIRILMASI
(GÖRÜŐ VE ÖNERİ RAPORU)**

[Mayıs-2020 / ANKARA]

Vergi Uzmanları

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	3
2. Mükelleflerin İncelenme Oranı.....	5
3. Vergi Dairesi Personelinin Görevleri.....	7
4. Vergi Daireleri Organizasyon Şeması.....	8
5. Vergi Daireleri Organizasyon Şeması (Düşünülen).....	10
4. Data Analiz ve Raporlama Bürosu.....	12
5. Vergi Araştırma ve Dijital Denetim Bürosu.....	13
6. Yaygın ve Yoğun Denetim Bürosu.....	14
7. Mükellef İletişim Temsilcisi.....	15
8. Öneriler.....	16
9. Sonuç.....	20

GİRİŞ

Gelişmekte olan ülkelerde en büyük ekonomik sorunlardan birisi de ekonomide kayıt dışılık oranının yüksek olmasıdır. Bunun sebepleri ülkeler açısından farklılık göstermekle birlikte genelde, ekonomik istikrarsızlık ve belirsizlik, vergi yükü ve adaletsizliği, kayıt dışı istihdam vb. nedenler olabileceği gibi toplumda vergi bilincini yerleşmemesi, ahlaki değerlerde yozlaşma, işsizlik oranının yüksek olması vb. gibi sosyolojik ve psikolojik nedenlerden de kaynaklanabilir.

Kayıt dışı ekonomi ile mücadele edebilmek için güçlü ve dinamik bir vergi idaresi yapısının varlığından söz edilebilmelidir. Güçlü bir vergi idaresi kalifiye personeli, teknolojik altyapısı ile kuvvetli ve adil bir mevzuatı olan dinamik bir kurum olmalıdır. Bu kapsamda Maliye Bakanlığı uzun yıllar boyunca yeniden yapılanma süreçlerine girmiş ancak bu hususta pek başarılı olunamamıştır.

Yakın geçmişe gidecek olursak, 2005 yılında yayımlanan 5345 sayılı Kanunla Gelir İdaresi Başkanlığı kurulmuş ve kurum vizyonu; “ekonomik aktiviteleri kavrayarak kayıtlı ekonomiyi teşvik eden, mükellef haklarını gözeterek gönüllü uyumu sağlayan, kaliteli hizmet sunarak vergi ve diğer gelirleri toplayan örnek bir idare olmaktır.” şeklinde belirlenmiştir. Ancak aynı kanunla gelir ve giderlerinin koordinasyonunda görevli birimler Defterdarlık ve Vergi Dairesi Başkanlığı şeklinde birbirinden ayrılarak kurumun bir güç kaybı yaşamasına neden olunmuştur. Gelir idaresini bir kısım önemli görevleri Mali Suçları Araştırma Kuruluna verilerek MASAK kuvvetli yetkilerle donatılmıştır. 646 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile de Vergi Denetim Kurulu kurulmuş ve gelir idaresinin denetim gücünde elinden alınmıştır. 29 ilde grup başkanlığı şeklinde örgütlenmeye giden Vergi Denetim Kurulu, vergi müfettişlerinin rotasyondan kurtulma baskısıyla 20 ildeki grup başkanlığı kapatılmıştır. Bu durum ivedi inceleme veya operasyonel müdahale gerektiren incelemelerin yapılmasını geciktirmektedir. Ayrıca sürekli turne düzenlenemeyeceği, turne konusundaki maliyetlerin fazla olması, vergi müfettişlerinin turne konusunda isteksiz olmaları gibi olgularda vergi müfettiş sayısı fazlada olsa iş gücünün etkin ve rantabl kullanılmasının mümkün olmadığını göstermektedir. Bu durum VDK grup başkanlığı bulunmayan illerdeki mükelleflerin artık incelenmeyecekleri gibi bir bakış açısı doğurmaktadır. Hatta bazı mükellefler özellikle turne programı kapsamına alınmayan illere mükellefiyetlerini taşıyarak incelemelerden sürekli kaçınma yoluna başvurmaktadır.

18/04/2020 tarihinde yayımlanan 60 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığının görevlerinin düzenlendiği 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 217 nci maddesinde bazı değişiklikler yapılmıştır. “Vergi kayıp ve kaçığı ile kayıt dışı ekonomik faaliyetleri tespit etmek ve bunları önlemek amacıyla risk analizi yapmak,” şeklinde yeni bir görev tanımı daha eklenerek bu görev anılan kararname ile kurulan Risk Analizi Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Bu müdürlüğün kurulması da Gelir idaresinin gücünü zayıflatma çabalarından biri olarak görülmektedir. Zira GİB bünyesinde risk analiz şubesi faaliyetine düzenli olarak devam ederken Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde kurulmak istenilen bu kurumun kuruluş amacı paydaşlar yönünden tatminkar değildir. Anılan genel müdürlüğün ürettiği verilerin de uygulayıcısı her zaman ki gibi vergi daireleridir.

Ayrıca Bakanlık bünyesinde aynı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile “Mükellef Hakları Kurulu” adında yeni bir kurul kurulmuştur. Mükelleflerin dertlerini taleplerini direkt kendilerinden dinleyenler, onlarla göz göze iletişim kurmaya çalışanlar vergi dairesi personelidir. Ancak söz konusu kurul kurulurken vergi dairelerinden söz edilmemiştir. Amaç büyük mükellef hakları kurulu ise şunu belirtmekte fayda vardır ki tüm dünyada vergisel olarak desteklenen gelişip büyümeleri için yol gösterilenler küçük ve orta ölçekli mükellef gruplarıdır.

Görüldüğü üzere Risk Analizi Genel Müdürlüğü ile Mükellef Hakları Kurulunun görevleri Gelir İdaresi Başkanlığının sorumluluğunda olan iş ve işlemlere aittir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi ile birlikte hızlı ve etkin bir idari yapı kurulması düşünülürken devamlı suretle yeni kararnameler ile merkez teşkilatlar büyümeye başlamıştır. Bu durum bürokrasiyi daha da artırmaktadır. Gelir idaresi bünyesinde yapılmakta olan işler için yeni bir genel müdürlüğe ihtiyaç yoktur. Genel müdürlük şeklindeki bir yapının da binlerce personel ihtiyacı olacağı aşıkardır. Bu durum gerek Bakanlık çalışanları, gerek mükellefler ve gerekse de vatandaş tarafından bazı bürokratların sistemi kendilerine uyarladığı ve yeni koltuklar oluşturulduğu şeklinde görülmektedir.

Gelir İdaresi Başkanlığından alınan her yetki beraberinde farklı sorunları getirmiştir. Yetkileri komplike hale getirmenin, yeni birimler kurmanın, farklı unvanlı yeni zümreler ortaya çıkarmanın güçlü vergi idaresine herhangi bir faydası bulunmamaktadır. Tüm illerde faaliyet gösteren vergi daireleri yetersiz donatılarına rağmen vatandaş ile mükellef tarafından da yaygın olarak kabul görmüş beynelmilel kurumlardır. Hal böyle iken güçlü bir vergi idaresinin yolu

merkezin değil taşra teşkilatının gcl olmasından geçmektedir. Global dünyada da yerinden hizmet, yerinden denetim ve yönetim ön plana çıkmaktadır.

Ülkemizde teknolojik alt yapıyı ilk ve etkin kullanmaya başlayan kurumların başında Gelir İdaresi Başkanlığı gelmektedir. Bunu en güzel örnekleri; e-beyanname, e-defter, e-fatura, e-arşiv fatura, interaktif vd. vb. diğer uygulamalarıdır. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu 509 sıra nolu genel tebliğ ile de vergi mükelleflerine düzenlenen faturaların vergiler dahil toplam tutarının 5.000 TL'yi aşması halinde “e-arşiv” fatura olarak düzenlenmesi zorunluluğu getirilmiştir. Zamanla e-deftere geçmeyen, e-fatura veya e-arşiv fatura düzenlemeyen mükellef veya mükellef grubu kalmayacaktır.

Bu kapsamda düşünüldüğünde, mükelleflerden defter ve belge istemenin de bir anlam ifade etmediği görülmektedir. Yasal alt yapıda bu doğrultuda zaman içerisinde değişim geçirecektir. Dolayısı ile vergi incelemelerinin bir çoğu da yerini e-denetime bırakmak zorunda kalacaktır.

MÜKELLEFLERİN İNCELENME ORANI

Vergi Denetim Kurulunun yayımladığı yıllık faaliyet raporları incelendiğinde Türkiye genelindeki mükelleflerin yıllık bazda incelenme oranlarının aşağıda ki gibi olduğu görülmektedir.

Yıllar	Mükellef Sayısı	İncelenen Mükellef Sayısı	İnceleme Oranı
2014	2.472.658	55.284	2,24%
2015	2.527.084	58.676	2.32%
2016	2.541.016	49.817	1.96%
2017	2.636.370	44.182	1.68%
2018	2.727.208	44.376	1.63%

2012 yılında denetim personeli sayısı yaklaşık 4 binler civarında iken Vergi Denetim Kuruluna özellikle 2014 yılından itibaren yoğun bir denetim elemanı alımı olmuş ve bu alımlarla birlikte vergi müfettiş sayısı 9 binlere kadar çıkmıştır.

Ancak bu alımlarla birlikte inceleme oranları artacağına tam tersine düşüşe geçmiştir. Bu tablodan da görüleceği üzere vergi denetiminin etkinliği yıllar itibarıyla azalmaya başlamıştır. Vergi Denetiminin etkinliği yüksek tutarlı matrah farkı bulmakla ölçülmemelidir. Zira yüksek tutarlı matrah farkları tespit edilen mükellef gruplarının büyük bir bölümü sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleyen mükellefler olup vergi daireleri bu mükelleflere ulaşamadığı için bu tarhiyatlar fiktif alacak olarak devletin tahsil edilecek vergi yükünde yer almaktadır. Denetim birimleri vergi incelemeleri sonucunda buldukları matrah veya matrah farkı toplamı üzerinden bu idare için ne kadar önemli olduklarına ilişkin yıllarca rakamlar üzerinden dezenformasyon yapmışlar lakin vergi incelemeleri sonucunda bulunan matrah veya matrah farklarına ilişkin tahsil edilen vergi veya oranları hakkında bilgi vermekten defaten kaçınmışlardır.

Mükelleflerin beyan ettiği matrahların gerçek matraha yakın olduğunun tespit edilmesi, vergi idaresinin o ülkede oturmuş olduğunu, vergi bilincinin yerleştiği ve kayıt dışı ekonomide ki küçülmeye işaret etmektedir. Bu kapsamda Hazine ve Maliye Bakanlığının son dönemde vergi incelemelerinin etkinliğini artırmak için risk odaklı vergi inceleme modeline geçiş çalışmalarına başladığı izlenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri de fazla inceleme yapmak yerine risk odaklı inceleme yapma anlayışını model olarak, incelemelerin etkinliğini artırmada başarılı olmuştur.

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığının 2018 yılına ait faaliyet raporunda yıllık incelenen mükellef sayısı 44.376 olarak derç edilmiştir. Yaklaşık 8.500 vergi müfettişi olduğunu kabul edersek müfettiş başına yıllık inceleme sayısı 5.2 olarak görülmektedir. Hülâsa müfettiş sayısını artırmanın vergi denetim oranını artırmadığı gibi vergi idaresinin salt amacının denetim yaparak mükelleflere korku salmak olmaması gerektiğidir. Vergi idaresi mükellefe dokunan, sıkıntılara çözüm önerileri getirebilen, toplumda vergi bilincinin yerleşmesine katkıda bulunan, vergi adaletini sağlamaya yönelik adımlar atan kadirşinas bir paydaş olmalıdır.

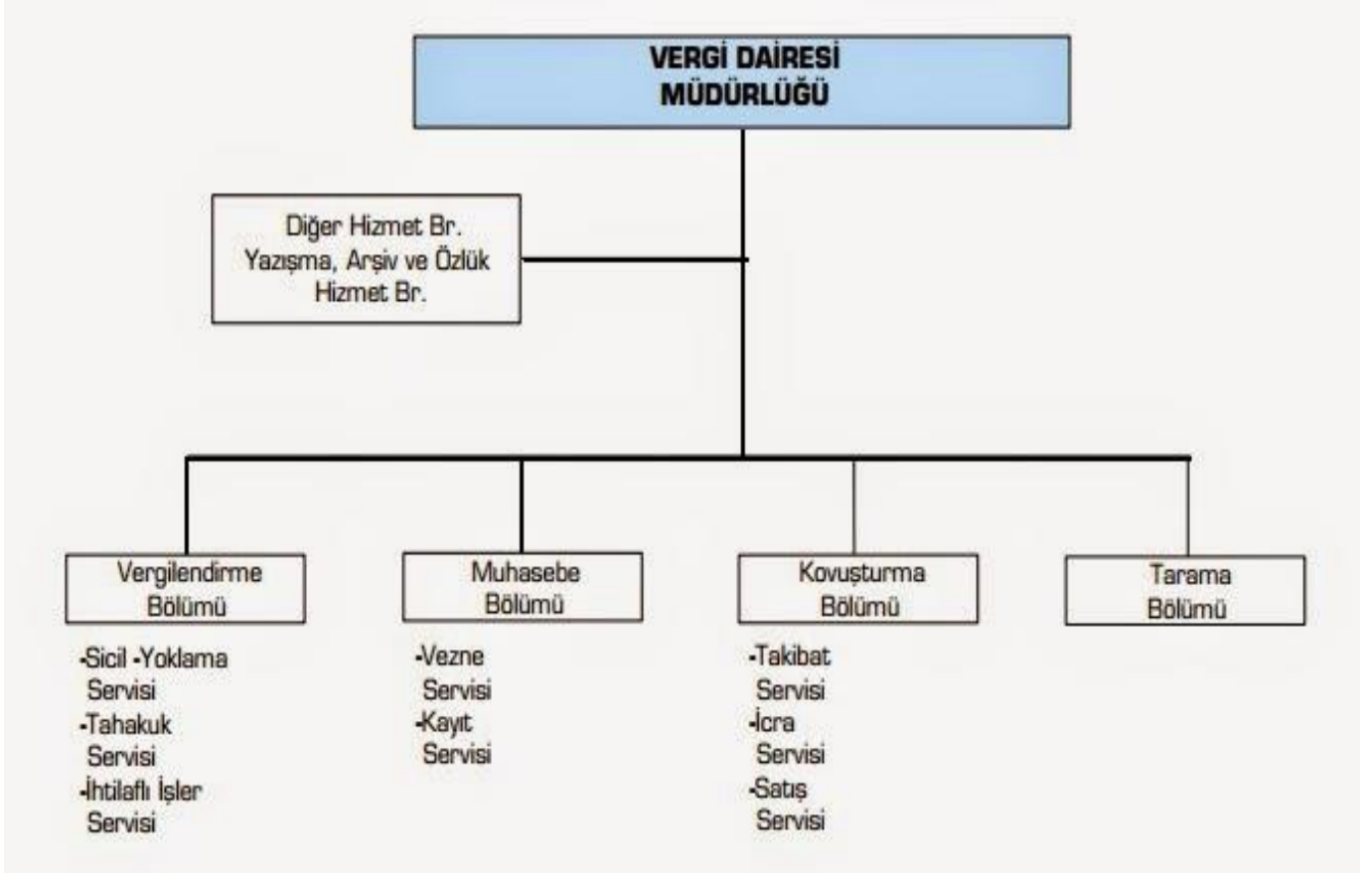
VERGİ DAİRESİ PERSONELİNİN GÖREVLERİ

Vergi dairelerinde idari tatil, sabah akşam demeden, kurum içi veya dışı ayrımı gözetmeksizin, kovid-19 veya herhangi bir salgın düşünmeden canla başla fedakarca çalışan ve taşra olarak görülen personel;

- Ödeme emirlerinin düzenlenmesi ve haciz işlemleri, KDV-ÖTV iade/mahsup, tecil-terkin işlemleri, sicil ve yoklama işlemleri, tarh-tahakkuk-tahsilat işlemlerini, İhbar ve şikayetleri değerlendirme ve vergi dairesi müdürü adına tutanak düzenleme ve rapor yazma işlemlerini, uzlaşma işlemlerini, dava konusu işlemlerin savunma işleri, Ba-Bs, düzeltmeler, re'sen terk, GMSİ, kurumlar ve gelir vergisi iadeleri, istisna ve muafiyet vb. vergilendirme işlemleri, özel esaslara ilişkin tüm işlemler ile komisyon raporlarının hazırlanması, özlük işlemleri, süpervizörlük vb. daha sayamadığımız nice işlemi yaparken tüm vergi kanunlarını, genel tebliğleri, sirküleri, özelgeleri, işlem yönergesini, uygulama iç genelgelerini ve diğer kurumların kanun vb. düzenlemelerini de bilmek zorundadır.

Ayrıca bu personel GİB, VDK ve Bakanlık birimlerinde de merkez görülen personelin yaptığı iş ve işlemleri yerine getirmektedir. Sayın siyasetçilerimiz ile bürokratlarımızın vicdanına şu soruyu sormak gerekmektedir. Yukarıdaki iş veya işlemlerin sadece birisini yapan personel mi merkez özlük hakları ve itibarı hak eder, yoksa tüm bunların hepsini yapan personel mi?

VERGİ DAİRESİ ORGANİZASYON ŞEMASI

Fiili durumdaki vergi dairesi organizasyon şemasında görev yetki ve sorumlulukları tırpanlanmış bir vergi dairesi görülmektedir. Mezkur yapının yönetim grubu vergi dairesi müdürü ve yardımcılarında oluşmaktadır. Ayrıca müdür yardımcılara bağlı şef ve şef görevlileri işlem yapıyor gözükse de Büro Memur-Sen tarafından açılan davada, 08.02.2015 tarihli ve 29261 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Vergi Daireleri Kuruluş ve Görev Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 3 üncü maddesi ile değiştirilen Vergi Daireleri Kuruluş ve Görev Yönetmeliğinin “Gelir Uzmanlarının, Gelir Uzman Yardımcılarının ve Memurların Görev ve Sorumlulukları” başlıklı 24. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “Gelir uzmanları, gelir uzman yardımcıları ve memurlar; şef, müdür yardımcısı ve müdür tarafından verilen işleri belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yerine getirmekle yükümlü olup, kendilerine verilen görevleri, mevzuata uygun olarak ve zamanında yerine getirmemekten dolayı şefe, müdür yardımcısına veya müdüre karşı sorumludurlar” cümlesindeki “şef” ve “şefe” ibarelerinin iptali ve yürütmenin durdurulması istemi ile açılan davaya ilişkin olarak Danıştay Dava Daireleri Kurulunca Vergi Daireleri Kuruluş ve Görev

Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 3üncü maddesinin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

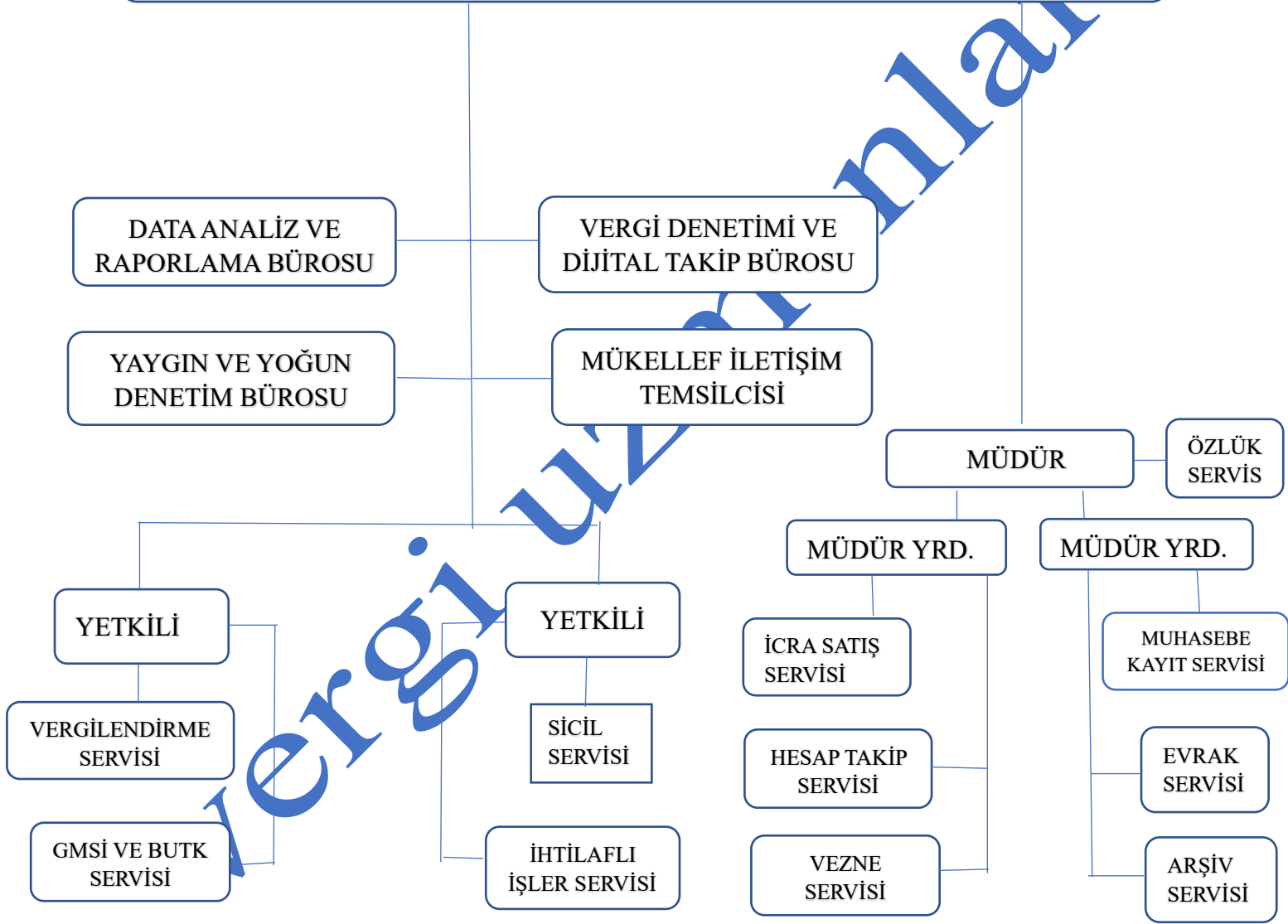
Bu karara istinaden Gelir İdaresi Başkanlığı tüm vergi dairesi başkanlıklarına yazmış olduğu 28/04/2016 tarih 44994 sayılı vergi daireleri kuruluş ve görev yönetmeliği konulu dağıtımly yazısında; “Buna göre, dava konusu edilen, 08.02.2015 tarihli ve 29261 sayılı resmi Gazetede yayımlanan Vergi Daireleri Kuruluş ve Görev Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 3 üncü maddesinde yapılan düzenleme ile ilgili olarak verilen yürütmeyi durdurma kararı ile, dava konusu işlemin tesisinden önceki aşamaya dönülmüş olacağından, yürütmeyi durdurma kararı verilen madde hükmü yerine değişiklikten önceki 24.12.1994 tarihli ve 22151 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Vergi Daireleri Kuruluş ve Görev Yönetmeliğinin 24.üncü maddesi hükmünün uygulanması gerekmektedir.” denilmektedir.

24’üncü madde de ise gelir uzmanlarının müdür yardımcısına bağlı çalışması gerektiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda vergi dairesi başkanlıkları Gelir idaresi Başkanlığının anılan yazısını vergi dairelerine uygulanmak üzere göndermiş fakat perde arkasında yeni bir karar alınıncaya kadar bekletilmesi yönünde telkinde bulunduğundan gelir uzmanlarının şefe bağlı çalıştırılmaya devam edildiği görülmektedir. Oysaki çözüm gelir uzmanlarının üzerinde ki hiyerarşik yapıyı artırmak değil azaltmak ve onların görev ve sorumluluklarını artırmaktan geçmektedir. Bu doğrultuda tüm gelişmiş dünya ülkelerinde de olduğu gibi güçlü bir taşra adına aşağıda ki vergi daireleri organizasyon şeması hazırlanmıştır. Bu kapsamda bizlerde gidilmeye değer hiçbir yolun kestirmesinin olmadığını bilmekteyiz. Ancak değerli bürokrat ve siyasetçilerden beklentimiz ellerini değer gövdelerini bu taşın altına koymalarıdır. Zira yeni dünya düzenini ekonomisi güçlü olan ülkeler belirleyecektir. Ekonomimizin güçlü olması içinde de vergi idaremizin güçlü olması gerekmektedir.

Güçlü bir vergi idaresi için aşağıda yer alan vergi dairesi organizasyon şeması hazırlanmış olup vergi idaresi bu birim ve personellerinin görev ve sorumluluklarını kesin bir şekilde belirlemeli, denetleyen ve kontrol eden, eğitim veren ve yönlendiren tek bir merkez olmalıdır.

VERGİ DAİRESİ ORGANİZASYON ŞEMASI (DÜŞÜNÜLEN)

VERGİ DAİRESİ KONTROLÖRÜ

Güçlü vergi idaresi için güçlü vergi dairesi projesi kapsamında öncelikle vergi dairesi başkanlıklarının bulunduğu illerde bu yapıya geçilmesinin uygun olduğu mülhaza edilmektedir.

Bu kapsamda, talep eden ve Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından da uygun görülen vergi dairesi müdürleri yasal alt yapı oluşturulduktan sonra vergi dairesi kontrolörü olarak atanacaktır. Diğerleri ise takip müdürü olarak müdürlük görevlerini ifa edeceklerdir.

Talep eden ve Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından da uygun görülen vergi dairesi müdür yardımcıları ise yasal alt yapı oluşturulduktan sonra Yetkili (Uzman) olarak atanacaktır. Diğerleri ise takip müdürüne bağlı olarak müdür yardımcısı görevlerine devam edeceklerdir.

Kuruluş aşamasındaki vergi dairesi kontrolörü ve yetkili (uzman) atmalarına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenecek olup, vergi dairesi kontrolörü unvanına atanabilmek için;

- 1) Hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin birinde en az lisans düzeyinde yükseköğrenim görmüş olmak,
- 2) Devlet memuriyetinde en az on iki yıl hizmeti bulunmak,
- 3) Vergi Dairesinde en az iki yıl fiilen yetkili (uzman) görevini yürütmüş olmak. (Vekaleten yapılan görevlerde geçen süreler dahil)

Vergi Dairesinde Yetkili (Uzman) unvanına atanabilmek için;

- 1) Dört yıl veya daha fazla süreli yükseköğrenim mezunu olmak,
- 2) Devlet memuriyetinde en az altı yıl hizmeti bulunmak,
- 3) Gelir Uzmanı, şef veya vergi istihbarat uzmanı kadrosunda en az iki yıl fiilen çalışmış olmak.

Vergi dairelerine bağlı yeni büroların iş ve işlemlerinden bazıları aşağıda belirtilmiştir.

1- DATA ANALİZ VE RAPORLAMA BÜROSU :

- Risk analiz şubesinde gelen verileri analiz edip yönlendirmek,
- Vergi dairesinin mükellefleri içerisinde acil incelemeye sevk edilmesi gereken mükellefleri tespit ederek vergi dairesi bünyesinde oluşturulan inceleme birimine sevk etmek.
- Özel esaslar yoklamalarını düzenlemek,
- Özel esaslara ilişkin komisyon raporlarını hazırlamak,
- VUK 160/A kapsamında ki iş ve işlemleri yürütmek,
- Re'sen terk işlemlerinin düzenli olarak yapılıp yapılmadığını kontrol etmek ve yeniden açılış taleplerini değerlendirmek,
- İhbar ve şikayetlere ilişkin işlemleri takip etmek ve Başkanlıkça uygun görülenleri ilgili birimlere yönlendirmek,
- CİMER başvurularına bilgi vermek için gerekli işlemleri yapmak,
- Tarhiyat sonrası uzlaşma işlemlerini yapmak.
- İstatistiksel işlemleri takip etmek ve raporlamak.
- Vergi Dairesi Kontrolörü tarafından verilen diğer iş ve işlemler.

2- VERGİ DENETİMİ VE DİJİTAL TAKİP BÜROSU :

- Vergi dairelerinde inceleme talepleri elektronik sistem üzerinden uzman, şef ve müdür yardımcısı paraf zincirinden geçirilerek vergi dairesi müdürüne sunulmaktadır. Vergi dairesi müdürünün uygun görmesi durumunda inceleme talebi vergi dairesi başkanlığına gönderilmektedir. Başkanlıklarda komisyondan geçen talepler Vergi Denetim Kurulu Başkanlığına sevk edilmekte VDK komisyonu da uygun görürse inceleme talebi iş emri olarak havuza gönderilmekte ve akabinde bir vergi müfettişine iş emri olarak verilmektedir.

VDK komisyonu uygun görmez ise aynı zincir geriye doğru işletilerek gerekçesiyle birlikte işlem yapmak üzere tarama kontrol servisindeki uzmana kadar gelmektedir. Tarama kontrol servisinde görevli uzman da bu inceleme için araştırma yapmakta ve sonucunda hıfz veya servisince takdire sevki için Müdüriyet makamından Olur almakta yada müdür adına defter belge isteyerek incelemeyi tutanak veya rapora bağlamaktadır.

Görüldüğü gibi inceleme talepleri mevcut haliyle hızlı bir şekilde sonuçlandırılmamaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi incelemeler zaman içinde e-denetim usulüne dönüşeceğinden incelemeye yetkili olanların sayıldığı 213 sayılı Vergi Usul Kanunu 135 nci maddeden sonra gelmek üzere 135/A maddesi eklenerek bu büroda çalışan uzmanlara elektronik denetim ile dijital takip ve raporlama yetkisi verilmelidir (elektronik denetim ile dijital takip ve raporlama yetkilerine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenecektir).

-Vergi dairesinin mükellefleri içerisinde acil incelenmesine ihtiyaç duyulan mükellefler ile ilgili incelemelerde hiçbir onay sürecine gerek kalmadan kontrolörün görevlendirilmesiyle inceleme yapılacaktır. Bu sayede acil olan incelemeler ivedilikle sonuçlandırılarak özellikle SMİYB düzenlemek amacıyla kurulan mükellefler ile ilgili incelemelerde hızlı hareket edilmesine imkan sağlanacaktır.

- Ba-Bs analiz sonuçlarına göre gerekli işlemleri yapmak.

- Dijital ortamda satış yapanlara aracılık eden gittigidiyor, n11, hepsiburada gibi sitelerin fatura bilgisi olmayan satıcılara para aktarılması durdurulup, zorunlu olarak fatura düzenlettirilmesi ve bu fatura bilgilerinin (muafiyetlerden yararlananlar muafiyet bilgilerini gireceklerdir) risk analiz müdürlüğünce değerlendirilerek olumsuz tespitler gerekli araştırmalar yapılmak üzere gönderilen listelere ilişkin dijital takip tutanaklarını düzenlemek.

- Değer artış kazançlarına ilişkin gerekli işlemleri yapmak. (Özellikle alışları beş yılı geçmeyen gayri menkul satışlarına ilişkin olarak harçların yatırılması sırasında satıcı nezdinde istisna tutarı üzerindeki alım satım farklarına ilişkin olarak bilgilendirme muhakkak yapılmalıdır. Çünkü vatandaşların en büyük şikayetleri yıllar sonrasında kendilerine bu bilginin verilmesi ve akabinde vergi salınmasıdır.)

- Matbaa Denetim Raporlarını düzenlemek.

- Vergi Dairesi Kontrolörü tarafından verilen diğer iş ve işlemler.

3- YAYGIN VE YOĞUN DENETİM BÜROSU :

- Genel yoklama işlemlerini (özel esas yoklamaları hariç) yapmak.

- Kayıtdışılığın önlenmesi kapsamında yaygın yoğun denetimler yapmak.

- Akaryakıttaki vergi kayıp ve kaçığının önlenmesi amacıyla yaygın yoğun denetimler yapmak.

- Bandrollü ürün takibi kapsamında yaygın yoğun denetim yapmak.

- Başkanlıkça belirlenen sektörlere ilişkin sektörel vergi denetimi yapmak.

-Mükelleflerin vergi uyumunu teşvik ve takip etmek amacıyla yaygın yoğun denetim yapmak.

- Günlük hasılat tespiti yapmak.

- 3100 sayılı Kanun kapsamında ÖKC denetimleri yapmak.

-Turizm denetimleri yapmak.

- Emsal değer tespitlerini yapmak (çevredeki aynı işle uğraşan en az iki esnafın veya ilgili odanın görüşü alınarak ortalamanın %75'i).

- Fiili envanter tespiti yapmak.
- Vergi kanunlarınca düzenlenmesi icap eden belgelerin usulüne uygun düzenlenip düzenlenmediği ile kullanılıp kullanılmadığı, faturasız mal bulundurulup bulundurulmadığı, levha asma ve kullanma mecburiyetine uyulup uyulmadığını tespit etmek, gerekirse emare teşkil eden ilgili vesikaları almak.
- Naki vasıtaları denetimleri yapmak. (yük ve yolcu taşımacılığı yönünden)
- Taşıtta bulunması icap eden belgelerin bulunmaması durumunda (taşıma irsaliyesi, sevk irsaliyesi, fatura vb. resmi belge) taşıtlara ilişkin gerekli işlemleri yapmak.(emtianın sahibi belli olana kadar veya kolluk kuvvetleri gelene kadar araç ve malı bekletme trafikten alıkoyma)
- Toplu yoklama işlemlerini takip etmek.
- Vergi Dairesi Kontrolörü tarafından verilen diğer iş ve işlemler.

4- MÜKELLEF İLETİŞİM TEMSİLCİSİ :

Mükelleflerin vergi dairesi ile ilgili iş ve işlemlerinde ilk muhatap olacağı ve arayacağı personeldir. Mükellef iletişim temsilcisi;

- Mükellefi girişte karşılayarak soru ve sorunları hakkında gerekli birimlere yönlendirmek.
- Mükellefiyet yazısı vermek.
- Genel borç durumu hakkında bilgi vermek.
- Vergi muafiyet yazılarını vermek.
- Ciro yazılarının vermek.
- Damga vergisi beyannamelerini kabul etmek ve tahakkuka bağlamak.
- Genç girişimci sicil belgesini vermek.
- Vergi Dairesi Kontrolörü tarafından verilen diğer iş ve işlemler.

AŞAĞIDA BELİRTİLEN HUSUSLAR HAKKINDA YAPILACAK ÇALIŞMA VEYA DÜZENLEMELERDE VERĐİ İDARESİNİ DAHA ETKİN VE GÜÇLÜ KILACAKTIR. (ÖNERİLER)

1- İhtilafly işler servisinin mahkeme kararlarına ilişkin e-denetim yapan birimleri direkt bilgilendirmesi, eksiklerin tamamlanması veya hataların düzeltilmesi hususunda etkili olacaktır.

2- Kredi kartı ile ödeme alışkanlığının yaygınlaştırılması için puan verilmesi için bankalarla işbirliğine gidilmelidir. (50.000 TL'ye kadar olan ödemeler için uygulanacaktır)

3- Ödeme belgelerinin banka kanalından olup olmadığının teyidi için ödeme dekontlarında yer alacak barkod ile elektronik kontrol yapılabilmelidir. Bu sayede konu hakkında yapılan inceleme ve kontrollerde defter belge isteme ve tutanak düzenleme zorunluluğu kalmayacak, sadece banka teyit belgesi alınabilecektir.

4- Covid-19 salgını sürecinde vergi dairelerinde para tahsilatlarının sağlık ve güvenlik riskleri barındırdığı görölmüşür. Bu nedenle tahakkuk fişlerinde olduğu gibi mükellef borç dökümlerine de barkod konulması ve banka ATM lerinde barkod ile ödeme işlemlerinin getirilmesi belirli ödeme tutarları için hem bankacılık sektörünü rahatlatacak hem de teknolojik alt yapıyı kullanma konusunda direnç gösteren mükellef gruba için önemli bir alternatif olacaktır. Bunun için belirli bankaların ATM lerinde yer alan barkod ile ödemenin tüm ATM lerde bulundurulması için gerekli girişimler yapılmalıdır.

5- Gönüllü uyum projesi kapsamında banka kanalından yapılan kira ödemeleri üzerinden GMSİ beyanlarının kontrolleri yapılmaktadır. Ancak elden ödeme yapanlar veya ödeme sırasında "kira ödemesi" butonunu kullanmayanlar istisnanın üzerinde kira geliri elde etseler dahi gönüllü beyan edilmediği sürece tespit edilememektedir.

Bu nedenle iş yeri veya konutlara ilişkin tüm abonelik işlemlerinde kira kontratı bilgileri ilişkili kurumlarca sisteme girilecek ve bu sayede sistem

tarafından kira geliri elde edenler, kira başlangıç tarihi ve elde edilen kira tutarı elektronik ortamda tespit edilebilecektir. Ayrıca iş yerleri için kira kontratlarına ilişkin damga vergileri de kontrol edilebileceği gibi kayıt dışı mükellef kontrolü de yapılabilecektir.

6- Vergi bilincinin topluma yayılması için özellikle eşit ağırlıklı eğitim veren liselerde “vergi adaleti ve toplumsal bilinç” dersleri müfredata eklenmeli ve üniversite giriş sınavlarında da bu konularda soruların bulunması gençler arasında da bir farkındalık oluşturacaktır.

7- Şirketlerin nace kodları ticaret sicil tarafından sicil gazetelerinde yayınlanan hususlarda kod olarak yayınlanarak yoruma mahal bırakmamalıdır.

8- Şirket kuruluşları Ticaret Sicil tarafından tescil edildiğinden şirket müdürü, ortaklık bilgileri ve oranları ile bu hususlardaki değişiklikler söz konusu birim tarafından kaydedilmeli ve vergi idaresinin ulaşımına açılmalıdır.

9- İnceleme işlemlerinin yasal mevzuata uyarlanarak e-denetim olarak gerçekleştirilmesinden sonra vergi müfettişlerinin; Bakanlığın belirlediği sektörlerdeki vergi inceleme görevleri, adli makamlar veya ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından mükellefler hakkında gelen inceleme talepleri, uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan ilişkiler sebebiyle yapılması gereken incelemeler, teftiş ve soruşturma işlemleri ile vergi dairesi kontrolörü tarafından istenilen kapsamlı ve genel incelemeleri yapması yerinde olacaktır.

10- Vergi inceleme raporlarına eklenen sahte veya yanıltıcı belge kullanan vergi mükelleflerine ait Ek-1 listelerinin mezkur raporları düzenleyenler tarafından sisteme girilmesi durumunda Bs listelerinin tamamının mı yoksa tespit edilen mükelleflerin mi sisteme girileceği hususunda ki tereddütleri ortadan kaldıracaktır.

Ayrıca Ek-1’de yer alan mükelleflere otomatik olarak Ek-5 yazıları sistem tarafından gönderilecek olup cevap vermeyen mükellefler hakkında yazının tebliğini takip eden 15 günlük süre sonunda otomatik olarak Ek-2 düzenlenecektir. İlgili yazıya cevap veren mükellefler ise eskisi gibi vergi dairesince kontrol edilerek gerekli prosedür uygulanacaktır.

11- Her mükellefe Mükellef İletişim Bürosunda görevli bir iletişim temsilcisi belirlenip, interaktif vergi dairesi üzerinden temsilcinin ad soyad mail adresi ve iş yeri telefon numaraları paylaşılacaktır.

İletişim temsilcisi bakmakla sorumlu olduğu mükelleflerin daire içerisinde sıkıntı yaşadığı işlemlerle ilgili yönlendirme ve bilgilendirme görevini üstlenecektir.

12- Gelir İdaresi Başkanlığında kurulacak AR-GE Grup Başkanlığı vergi dairesi başkanlıklarından gelen inovasyon taleplerini değerlendirip Gelir İdaresi Başkanlığına raporlayacaktır.

13- Yeminli Mali Müşavirler tarafından düzenlenen raporlar her ne kadar e-rapor olarak alınmaya başlansa da, ekleri kağıt ortamında manuel olarak alınmaktadır. İndirilecek ve yüklenen KDV listelerinde yer alan tüm mükellefler sistem tarafından elektronik olarak kontrol edildiğinden alınmasına gerek olmayıp, sadece %80 oranında ki mükellefin adresinde olup olmadıklarını kontrol segmentine girerek sorumluluğu alması yeterli olacaktır.

14- Yeminli Mali Müşavirler tarafından vergi dairelerine gönderilen bilgi isteme yazıları iş yükünü gereksiz şekilde artırmaktadır. Devletin mührünü taşıyan bu meslek grubuna sistem üzerinden bir ekran açılarak sözleşme bilgilerini girip mükelleflerinin doğrudan mal veya hizmet temin veya daha alt mükelleflerin sorgulamasını yapmalarına izin verilmelidir. Sorgulanan mükellef sözleşme imzalanan mükellefin veya onun altındaki mükellefin alımlarında bulunmuyorsa sistem sorgulama izni vermeyecek ve otomatik denetimde yapılmış olacaktır.

15- Şirket kuruluşlarında, ilk kuruluşlarda Ticaret Sicil tarafından otomatik mail adresi verilmeli ve vergi daireleri bu adresleri otomatik aktivasyon adresi olarak kullanmalıdır. Yoklama memuru tarafından yoklama işlemleri sorunsuz gerçekleşmesi durumunda bu adrese bir aktivasyon kodu gönderilir. Bu kodu giren mükellefe interaktif vergi dairesi şifresi otomatik olarak gönderilir. Yoklaması olumsuz tutulanlar için ise yoklama memuru servisini bilgilendirir. Yoklama servisinde mükellefe olumsuzluk veya eksiklik dönüşü yapılır.

Şahıslar için ise e-devlete belirtilen mail adresi aktivasyon için resmi adres olarak kullanılabilir.

16- Gerçek kişiler ile şirket ortaklarına ait haciz işlemlerinde T.C. kimlik numarasına haciz koyma işlemi getirilerek, e-haciz işlemlerinin kimlik numarası üzerinden yapılması haciz işlemlerini hızlandıracaktır.

Ayrıca vergi borcundan dolayı haciz işlemi tatbik edilen kişilerin 5 yıl içinde herhangi bir mal varlığı bulunmamasından dolayı vergi borçları “süresiz vergi alacakları” adı altında takip edilir ve süresiz vergi alacaklarında zaman aşımı

uygulanmaz. Süresiz vergi alacaklarında takip edilen mükellefler noter tapu müdürlükleri ya da resmi bir kurumdan satış veya ödenek işlemi gerçekleştirirken TC. Kimlik numarası hacizli olduğundan işlem kısıtı dolayısıyla ilgili vergi dairesine yönlendirileceklerdir.

17- Vergi dairesi personeli mevcut sistem tarafından hedefsiz bırakılmıştır. 3600 ek gösterge ve 2000 makam tazminatı bulunan vergi müfettişleri Gelir İdaresi Başkanlığında hiçbir görev yapmadıkları halde Gelir İdaresinde Vergi Dairesi Başkanı, Grup Başkanı ve Vergi Dairesi Başkanlıklarında da 3000 ek göstergesi olan Gelir İdaresi Grup Müdürlüklerine vekaleten bakmaktadırlar.

Bu durum vergi dairelerinde çalışan yaklaşık 40.000 personelin çalışma şevkini kırmakta, kurumuna karşı aidiyet bağını ve adalet duygusunu zedelemektedir. Unutulmamalıdır ki mükellefle ilgilenen, onunla göz teması kuran, sorunlarını bilen ve yöneticilik tecrübesi olan vergi dairesi çalışanları olup yönetici olarak atanan vergi müfettişleri de onlarla birlikte idarecilik tecrübesi kazanmaktadırlar.

Devletin üç yıl eğitim ve emek verdiği denetim personelinin inceleme işlemlerini yapması ve bu emeğin idari kadrolarda heba edilmemesi hususunda bir konsensüs bulunmaktadır. Zira 40.000 kişilik taşra görülen personelin idareci kadroları için önü açılırsa kurum dinamik bir yapıya kavuşacak, çalışma barışı sağlanacak ve kuruma bakış açısı değişecektir. İdarecilik yapmak isteyen tüm çalışanlar kendi bağlı olduğu kurumda idarecilik yapmalıdır.

18- KDV beyannameleri verilirken eklenecek bir kutucukla aynı şehirde muhasebe faaliyetlerini yürütenler için her ay, şehir dışından bu faaliyetleri yürütenler için ise üç ayda bir mükellefin adresinde olup olmadıklarının teyidi ve sorumluluğu beyannameyi verenler tarafından alınmalıdır. Eğer adresinde bulunmadığından beyanname verilmemiştir kutucuğu işaretlendi ise sistem tarafından KDV mükellefiyeti kapatılarak re'sen terk işlemlerine başlanılmalıdır.

19- VUK 120 nci ve müteakip maddelerde düzeltme yetkisinin vergi dairesi müdüründe olduğu hususuna yer verilmiştir. Vergi dairesi müdürü bütün düzeltmeleri imzalamak zorunda olduğundan (1 tl yada 1 trilyon tl tutarlı bütün düzeltmeler) vergi dairesi müdürünün iş yükü inanılmaz artmaktadır. Düzeltmeler ile ilgili kontrolör ve yetkili gibi unvanlar arasında dengeli bir iş paylaşımı yapılmalıdır. Belli tutarlar esas alınarak düzeltme işlemi yapacak unvanlar belirlenmelidir. Zira bir düzeltme fişinde 4 ayrı imza bulunmaktadır. Bir çok dairede imza atan 4 kişide gelir uzmanı pozisyonundadır. Hal böyle olunca burada unvanlar arası düzenleme zorunlu olmaktadır.

20- Araç muayene istasyonlarında motorlu taşıtlarla ilgili işlemleri yapacak bir uzmanın bulunması hem vatandaşın hem de gelir idaresinin zaman ve iş yükü maliyetlerini azaltacaktır.

21- Almanya’da olduğu gibi mali polisin maliye teşkilatı içerisinde faaliyet göstermesi hareket kabiliyetini artıracaktır.

SONUÇ

Tüm gelişmiş ülkelerde en ehemmiyetli kurumların başında vergi idareleri ve sosyal güvenlik kurumları gelmektedir. Benjamin Franklin’inde dediği gibi; “hayatta kesin olan iki şey vardır, ölüm ve vergiler.” Günümüz ekonomik yapısında gelir idaresinin önemi tam kıvranılamadığından gerekli önem verilmemiş ve merkez ve taşra teşkilatlarında fonksiyonel bir yapı oluşturulamamıştır. Oysaki taşra teşkilatı fonksiyonel bir yapılanmaya gidecek olsa MTV, Veraset ve Harçlar, KDV ihtisas dairelerinde olduğu gibi gelir ve kurumlar, BUTK, GMSİ, Değer artış kazancı gibi farklı vergilerin her biri için ayrı ayrı uzmanlaşmaya gidilse personel ve kurumun başarısı daha da artacaktır.

Merkez ve taşra teşkilatı aynı zamanda yönetim organizasyonu sorununu da yıllardır çözememiştir. Özellikle gelir uzmanlarının görev ve sorumlulukları tam olarak belirlenememiştir. Örneğin gelir uzmanlarının şefe bağlı çalışmalarına ilişkin yönetmelik maddesinin mahkeme yürütmesini durdurduğu halde kurum şu zor zamanlarda sıkıntı yaşamamasın diye şefe bağlı çalışmaya devam etmektedirler. Ayrıca Tarama kontrol bölümlerinde müdür adına defter belge istemekte ve rapor ve vergi dairesi müdürüne imzaya sunmaktadırlar. Gelir Uzmanları merkez birimlerde merkez uzmanlarının yaptıkları işi onlardan daha düşük özlük hakları almalarına karşın yerine getirmekte ve isyan etmemektedirler.

Kayıt dışı ekonomi ile mücadelede; vergi bilincinin sağlanması, verginin tabana yayılması, dolaylı vergi oranlarının azaltılması, tahakkuk ve tahsilat oranlarının ve vergi gelirlerinin artırılmasının yolu, gelir idaresinin yetkilerinin tırpanlanması değildir. Gelir idaresinden ayrılan her birim daire başkanlığı

şeklinde örgütlenebilecekken genel müdürlükler ve kurul şeklinde gelir idaresinden ayrılmışlardır.

Güçlü bir vergi idaresinin yolu güçlü gelir idaresi ve vergi dairesinden geçmektedir. Bunun için teknoloji tabanlı uygulamalara ve dijital dönüşüme önem vererek vergi dairesi personelinin bu doğrultuda güçlendirilmesi kayıt dışı ekonomi ile mücadelede en önemli konu olacaktır. Bu kapsamda yukarıda belirtildiği gibi güçlendirilmiş bir vergi dairesi için ivedilikle vergi dairesi organizasyon şeması değiştirilmeli ve tüm paydaşların görüşleri alınmak suretiyle vergi dairelerinin yapılandırılması sürecine ivedilikle başlanılmalıdır.

Vergi uzmanları